ONS MARKENBOEK

Gorssel, juli 1986
4e jaargang, no. 3

OUDHEIDKUNDIGE VERENIGING

de Elf marken

ISSN: 0169-5819

ONS MARKENBOEK
is een uitgave van de Oudheidkundige Vereniging
De Elf Marken in de gemeente Gorssel.

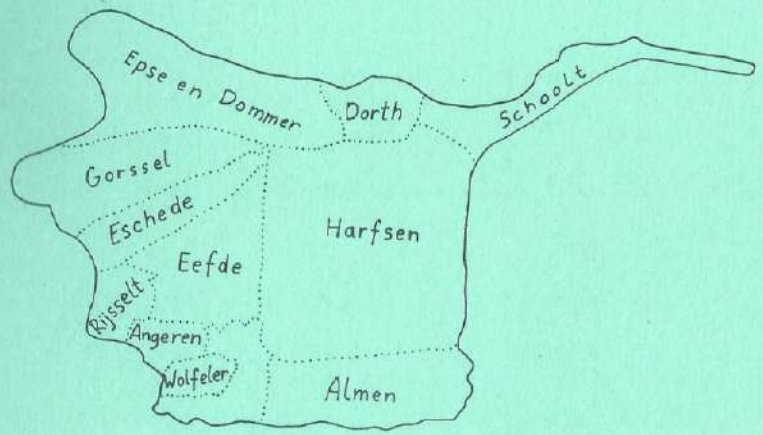

Deze vereniging werd opgericht op 27 september 1983, en heeft ten doel "de beoefening van de geschiedenis in het algemeen en in het bijzonder die van de gemeente Gorssel, waaronder mede wordt begrepen het grondgebied van de gehele, huidige en vroegere, burgerlijke gemeente Gorssel".

Het bestuur wordt gevormd door de leden:
Voorzitter : H.J. Jansen, Bargeweg 16, Eefde (tel. 05750-40785)
Secretaris : N. van Wijk, Hassinklaan 29, Epse (tel. 05759-1394)
Penningmeester: J. Bakker, Laakweg 6, Almen (tel. 05751-620)
Leden: J.P. Dijksman, Blauwedijk 10, Almen
A. Hoekstra, Pikeursbaan 5, Gorssel
W. v.d. Kamp, Lochemseweg 38, Epse
Mw. J.W. Lubberding-Braakman, Lochemseweg 147, Harfsen
J. Nijenhuis, Zutphenseweg 164, Eefde
J. Pasman, Heideweg 14, Harfsen
A.M. de Ruiter, Joppelaan 14, Gorssel
en als adviseur treedt op de heer
J. Eefting, archivaris gemeentehuis Gorssel.

ONS MARKENBOEK

4e jaargang, no. 3, juli 1986

INHOUD

	blz.
Mededelingen van het bestuur	2/3
Rectificatie - Advertentie in de Deventer Courant 1843	3
Te voet door de gemeente in 1912	4/13
Wie helpt mij bij het herstellen???	14
Namen van wegen	15/17
Uit: Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden door A.J. van der Aa	18/24
Advertentie in de Deventer Courant 1842	24

MEDEDELINGEN VAN HET BESTUUR

Voor de in te richten expositie in de bovenzaal van "Ons Huis" te Almen zijn reeds een aantal voorwerpen opgeslagen. Om deze voorwerpen schoon te maken, eventueel te repareren en te sorteren, te nummeren en van naamplaatjes te voorzien vraagt het bestuur een aantal medewerkers. Zij, die belangstelling hebben voor dit interessante werk worden verzocht zich te melden bij de secretaris (tel. 05759-1394).

De bedoeling is een werkgroep te vormen en de expositie in de loop van 1987 open te stellen. Mogen we rekenen op uw medewerking?

De volgende delen of onderdelen van oude gebruiksvoorwerpen om en in de boerderij worden nog gemist:

Houten ton voor karn; doorsnede 45 cm, hoogte 60 cm
Kunstmoederkachel
Handgereedschap
Een folder van landbouwwerktuigenmateriaal.

Mocht iemand ons hieraan kunnen helpen, dan gaarne bericht aan een van de bestuursleden.

Op zaterdag 23 augustus a.s. organiseert het bestuur van "De Elf Marken" een fietstocht langs diverse historische plaatsen in de marken Harfsen, Dorth en Schoolt. Aanvang 14 uur. Start bij de o.l. school te Harfsen. Totale afstand ongeveer 20 km. Maximaal aantal deelnemers 50. Opgave kan geschieden op ingesloten formulier.

Op zaterdag 20 september a.s. wordt een wandeltocht gehouden langs plaatsen in Epse en door het landgoed 't Hassink. Start om 14.30 uur bij "De Pessink". Duur ongeveer 1½ uur. Maximaal 50 deelnemers. Ook hiervoor

opgave op ingesloten formulier.

RECTIFICATIE

U dient te lezen op bladzijde 10 van "Ons Markenboek", 4e jaargang, no. 2, tweede zin van onderen:
Het huis op Brinckercamp had aan het voorhuis een stenen gevel, dat op Ten Velde een stenen gevel en stenen voet.

Uit de DEVENTER COURANT van 28 april 1843

Door het Ministerie van den Notaris Mr M. R. HOUCK te *Deventer*, zal ten huize van den Kastelein DUDM bij de Binnen-Brinkpoort aldaar, op heden den 28 April 1843, des namiddags te 2 uur, ter Inzate — en 8 dagen daarna, den 5 Mei 1843, ter toeslag worden geveild:

Eerste Perceel. De KATERSTEDE *BOLDERINK*, aan den Straatweg van *Deventer* op *Zutphen*, nabij de Herberg *den Pessink*, in de Buurschap *Epse* onder *Gorssel* gelegen.

Tweede Perceel. Een AKKER BOUWLAND bij die Katerstede aan weerszijden van den Straatweg gelegen.

TE VOET DOOR DE GEMEENTE IN 1912 (1)

Op het ogenblik lezen wij in de krant dat het tijd wordt om het vreemdelingenverkeer in de gemeente te aktiveren. In het verleden werd hieraan meer aandacht besteed dan thans. Reeds in 1912 was men in dit opzicht aktief. Toen verscheen een:

"Geïllustreerde gids voor de gemeente Gorssel (Gorssel, Eefde, Epse, Almen, Harfsen, Dorth)".

Deze gids werd uitgegeven door de vereniging ter bevordering van het vreemdelingenverkeer in de gemeente Gorssel, opgericht in 1912. Compleet met wandelkaart bedroegen de kosten voor leden vijftien cent en voor niet-leden dertig cent.

Ook in die jaren wist men dat advertenties de kosten konden drukken (of dekken, dat is niet bekend), want hiervan is de gids ruimschoots voorzien. Deze kwamen niet alleen van bedrijven uit de eigen gemeente, maar zelfs uit Deventer, Laren, Lochem, Warnsveld en Zutphen. Ze werden echter niet, zoals tegenwoordig vaak gebeurt, tussen de tekst geplaatst, maar voor- en achteraan, hetgeen de leesbaarheid ten goede komt.

Wij vinden de inhoud van de gids interessant genoeg om deze, met afdrukken van een aantal daarin voorkomende foto's, onverkort en ongewijzigd op te nemen in enkele nummers van Ons Markenboek. Tevens zullen enige advertenties worden opgenomen, die eveneens een aardig beeld geven van de tijd, zo'n vijfenzeventig jaar geleden.

Tenslotte willen we dank betuigen aan de Gorsselse inwoonster die het - al aardig uit elkaar liggende - boekje aan ons voor gebruik heeft uitgeleend. Jammer, dat de wandelkaart niet meer aanwezig is.

De redaktie

Hôtel Pension de Roskam.

TELEF. INTERC. No. 3.

Aangenaam gelegen aan den Straatweg tusschen Deventer en Zutphen.

Omgeven door het meeste natuurschoon; ook om zijn droge ligging aan te bevelen.

Pension in het seizoen f 3,- à f 3,50 p. dag.

Vóór Juli en ná Augustus verminderd tarief.

Logies m. ontbijt f 1,50 - Diners vanaf f 1,30

W.C. met badkamer.

Boerderij annex Stalhouderij en Automobielen-garage.

AANBEVELEND,

Eigenaar: **W. v. d. MEIJ.**

L.S.

Den lust bij U op te wekken, de gemeente Gorssel te bezoeken en als Uwe levensomstandigheden dit veroorlooven er Uwe vacantie door te brengen of Uwe geschokte gezondheid te herstellen, wat tegenwoordig door velen reeds geschiedt, is het doel van dit geschriftje door de "Vereeniging ter bevordering van het vreemdelingenverkeer in de gemeente Gorssel" met den weidschen titel van "Gids voor Gorssel" bestempeld.

De gemeente Gorssel bestaat uit de dorpen Gorssel en Almen en uit de buurtschappen Eefde, Epse, Harfsen en Kring van Dorth.

Laatstgenoemde buurtschap was van af de herstelde orde van zaken in 1813 tot 1831 een zelfstandige gemeente. Op 1 Juli 1831 is het met Gorssel geannexeerd ingevolge Koninklijk besluit van 15 Juni t.v. no. 83. In den loop der tijden heeft de naam Gorssel verschillende veranderingen ondergaan.

In 1253 heette het Gerstlo, in 1275 Gerslo, in 1348 Ghorstlo, in 1360 Grostlo, in 1365 Gurslo, in 1385 Gorstelo, in 1405 Gorslo, in 1429 Gorstell, in 1492 Gorsselo, in 1509 Gorseln, in 1527 Gorselle en in 1575 Gorstelle.

De achtervoeging lo of loo, wat bosch beteekent, die in alle eeuwen behouden gebleven is, bewijst dat ook alle tijden, zoowel in 't verleden als nu, de gemeente rijk van houtgewas was voorzien. Waar in den laatsten tijd vooral, juist die plaatsen met veel bosschen 't meest worden bezocht, 't zij om gezondheidsredenen om van de frissche dennenlucht te genieten, of hierbij genezing te zoeken, of in de schaduw hiervan uit te rusten in de vrije vacantiedagen, daar mag men met recht zeggen, dat Gorssel in vele opzichten een gezegend oord mag genoemd worden.

Voegen we hier nog bij, dat volgens de laatste statistiek, in het gebied der Gezondheidscommissie van Lochem het sterftecijfer voor Gorssel het laagste der negen gemeenten was, dan meenen we hierin vrijheid te vinden Gorssel als een bij uitnemendheid gezond oord te mogen aanbevelen en de Gorsselsche heide en uitgestrekte dennenbosschen in de toekomst een druk bezoek te mogen voorspellen.

De plaatselijke belasting is in Gorssel laag, dank zij de vele gefortuneerden, die in den loop der jaren in de gemeente zijn komen wonen en als zoodanig, maar meer nog door weldadigen arbeid, een zegen zijn voor de plaats hunner inwoning. Bij de aanwezigheid van zooveel heide, dennen- en loofhout met lommerrijke lanen en uitstekend ingerichte uitspanningen, terwijl èn door 't Gemeentebestuur èn door de Vereeniging voor Vreemdelingenverkeer de wegen in goeden staat worden gehouden, spreekt het van zelf, dat er veel gelegenheid bestaat voor wandelen en fietsrijden, terwijl de weldenkende grondbezitters en eigenaars der uitgestrekte bosschen overal vrijen toegang verleenen.

Op verschillende wijzen is Gorssel te bereiken, n.l. met de Staatsspoor uit Deventer en Zutphen of met de Hollandsche spoor tot Deventer of Zutphen, waarna de G.O.S.M. gelegenheid geeft de noordelijke buurtschap Epse met 't buitengoed 't Hassink en 't verderopgelegen landgoed 't Joppe te bezoeken. Het laatste is echter van uit 't station Gorssel gemakkelijker te bereiken. Bovendien geeft de Gorsselsche paardetram gelegenheid de schoone Zuidelijke buurtschap Eefde aan te doen, met zijn vele prachtig gelegen villa's, pensions en groote buitenplaatsen, die de schoonheid der omgeving zeer verhoogen, n.l. de Voorst, den Dam, Klaphek, het Spijk, de Havikke, 't Velde, den Boedelhof en het Elze.

Het dorp Gorssel ligt ongeveer een half uur van de Staatsspoor, maar de schoonheid van den stationsweg vergoedt voldoende den duur van den afstand: een rij van villa's omzoomen aan beide kanten den hoogen heide- en boschrand, terwijl verschillende zandwegen hierop uitkomende den wandelaar gelegenheid geven reeds onmiddellijk na zijne aankomst met de gesteldheid van den bodem kennis te maken.

Waar de Stationsweg den Rijksstraatweg Deventer-Zutphen ontmoet, groepeert 't dorp zijn woningen om 't oude met weinig smaak gebouwde kerkje en 't Hotel-pension "de Roskam", waar de tegenwoordige eigenaar, de Heer W. v.d. Meij, des zomers een groot aantal logé's uit alle hoeken des lands ontvangt en kosten noch moeite ontziet het zijn bezoekers zoo geriefelijk en aangenaam mogelijk te maken. Een sieraad van 't dorpje is vooral het prachtig ingerichte en 't vorige jaar verbouwde Sanatorium "den Oldenhof en Veldzicht" waar vele vrouwelijke kranken van geest een liefelijk thuis vinden niet alleen, maar ook door de trouwe zorgen van de directrices de dames Scholl van Egmond en De Munnik en den geneesheer Dr. Schuitemaker, vaak geheel hersteld deze inrichting verlaten. Wandelen we in Zuid-Oostelijke richting langs den straatweg naar Eefde-Zutphen, waar de laatste jaren villa naast villa verrijst en vele pensions gelegenheid geven de zomermaanden te Gorssel door te brengen, dan zien we op ± 20 min. van den straatweg, in Westelijke richting in de onmiddellijke nabijheid van de rivier den IJsel, die de gemeente in 't Westen begrenst, een complex van gebouwen "'t Witte Dorp" Nederlandsch Mettray genoemd, eene inrichting van liefdadigheid, waar de gemeente Gorssel trotsch op mag zijn deze te bezitten.

Halfweg Gorssel en Eefde vinden we bij

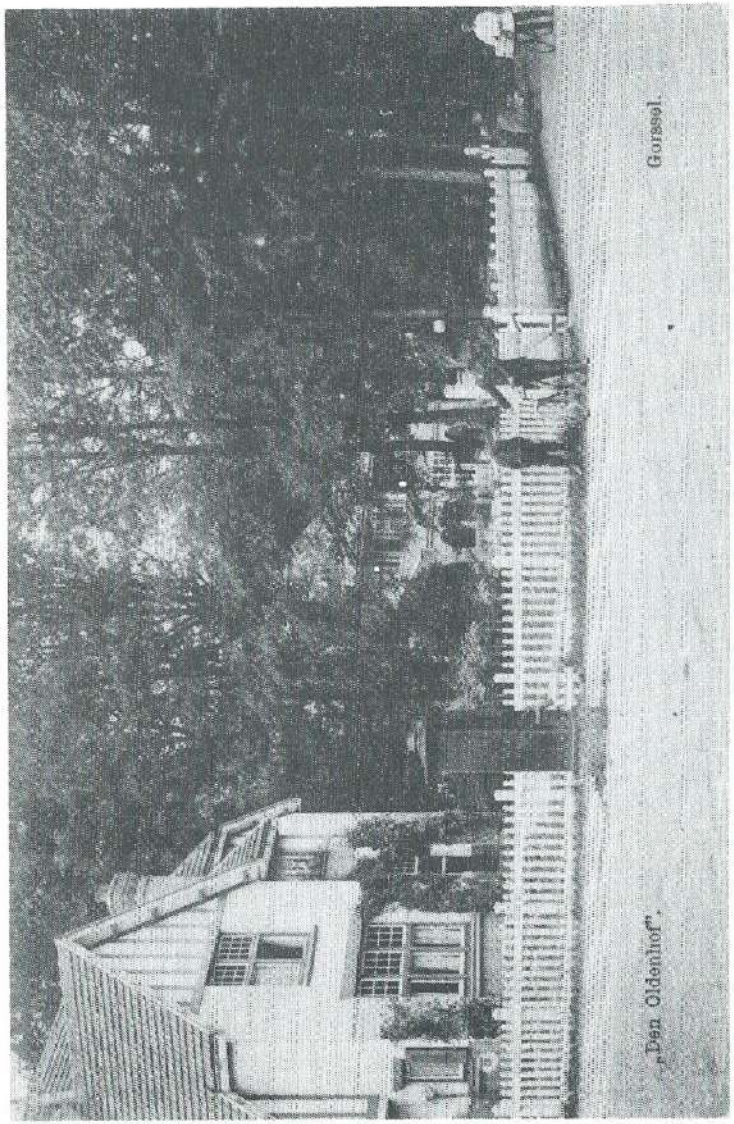

Wij zouden op deze kaart gezet hebben "HUIZE DE HAITINKHOF", maar Hotel "de Roskam" die de ansicht uitgaf, oordeelde anders.

een handwijzer "Ned. Mettray" een goed onderhouden fietspad en dito zandweg, die den wandelaar in enkele minuten naar genoemde kolonie voert.

"'t Is eene stichting van Willem Hendrik Suringar, die, krachtig medewerkend aan het Genootschap tot zedelijke verbetering der gevangenen", tot het inzicht kwam dat het een eerste eisch was het kwaad zooveel mogelijk te voorkomen, daar 't hem bleek, dat op de straten onzer groote steden de aanstaande bevolking onzer gevangenissen opgroeide. Door ernstig onderzoek in 't buitenland, vooral op Mettray bij Tours, was 't plan gerijpt om een opvoedingsgesticht te openen "voor onvermogende knapen van den protestantschen godsdienst, die verwaarloosd zijn of zich zelven verwaarloozen". Krachtige medewerking was zijn deel en in 1850 kon de oude havezate "Rijsselt" bij Zutphen van baron van Nyvenheim, met de daarbij behoorende gebouwen, worden aangekocht. De Heer J.W. Schlimmer trad als directeur op en den 18 Dec. 1851 werd met 11 kweekelingen het uitstekende werk begonnen. Particulieren steunden krachtig deze inrichting, vereenigingen gaven geld, o.a. "de Rotterdamsche werkvereenigingen" die de school stichtte met haar kasgeld, zoodat het aantal verpleegden gaandeweg toenam, het aantal gebouwen en werkplaatsen kon worden uitgebreid en de stichting in haar geheel in belangrijkheid deden toenemen. Op dit oogenblik worden ± 130 kweekelingen verpleegd, verwilderde kinderen des volks, die hier een plaats des behouds vinden, waar misschien niet allen die werden opgenomen inderdaad behouden zijn, maar wier naam toch door honderden wordt gezegend om wat zij er gevonden hebben en geworden zijn.

Langs een goed onderhouden straatweg, voorbij welige bouwakkers en nette boerenwoningen, kan men dwars over den spoorweg

Eefde — Kerk Ned. Mettray

Zo zag onze wandelaar in 1912 het kerkje.

naar Zutphen, bij de halte Hungerink-Mettray, van laatstgenoemde inrichting terugkeeren en langs een hollen weg onder de spoorbaan Zutphen-Almelo de uitspanningsplaats "De Laatste Stuiver" bereiken, met hare forsche boomen voor en naast het huis en in den ruimen overtuin.

Gelegen in de omgeving van lanen en bosschen en de aloude buitenplaatsen "De Voorst" en 't huis "Den Dam", lokt dit punt vele inwoners uit het naburige Zutphen, die door een geregelden paardentramdienst het vele malen per dag kunnen bereiken. In de onmiddellijke nabijheid worden en werden den laatsten tijd vele villa's en zomerverblijven aangebouwd, die, evenals 't hotel-pension "De Laatste Stuiver", aan een groot aantal logeergasten gelegenheid te over aanbieden, de zomermaanden in dit prachtig en gunstig gelegen deel der gemeente Gorssel door te brengen, dat, behalve met de Paardentram van Zutphen, ook van af de stopplaatsen Hungerink-Mettray en Eefde aan den Staatsspoorweg Deventer-Zutpen, te bereiken is.

Bij laatstgenoemde halte vindt men de uitstekend ingerichte zuivelfabriek van Eefde, welke de melk van een groot aantal boerderijen verwerkt en op vele keuringen en tentoonstellingen een eersten prijs voor hare producten verwierf.

A. Lammers,

BONDSRIJWIELHERSTELLER. GORSSEL.

Burgers E. N. R. en Fongers Rijwielen.

H. BERENDS v. LOENEN & Zn., Gorssel.

SPECIALITEIT in
VAN NELLE'S KOFFIE en THEE.

TABAK EN SIGAREN.

GAREN, BAND en aanverwante artikelen.
Prachtcollectie ANSICHTEN (nieuwste opname).

H. DOLLEMAN,

Mr. TIMMERMAN en AANNEMER,
GORSSEL.

Leverancier van Bouwmaterialen, Teer, Carbolineum
en Asphalt.

Pension Juliana, Gorssel.

Prachtige Tuin en Boomgaard.
JUNI, JULI en AUGUSTUS pensionsprijs f 2.50 tot f 3.---,
Overige maanden f 2.—
Beleefd aanbevelend,

Dames LÜBKEMANN.

WIE HELPT MIJ BIJ HET HERSTELLEN???

Een vreemde vraag voor Ons Markenboek, maar ook weer niet zo vreemd als het er uitziet.

Maar laat ik mij eerst even voorstellen: Mijn naam is HORLOGE, maar geen gewoon zak- of polshorloge, maar een hoogverheven horloge uit de toren van de kerk te Gorssel.

Ik ben voortgekomen uit de beroemde familie van klokkenmakers, namelijk de firma Eijsbouts te Asten. Deze familie heeft mij leren lopen en toen ik dit feilloos deed, werd ik geplaatst in de toren van Gorssel. Dit is al lang geleden, om juist te zijn in 1911. Ik ben dus 75 jaren oud. Dat is niet zo erg oud, maar de fut was er uit en toen moest ik maar in de vut. Mijn wijzers konden niet meer mee toen ze met lampjes werden verlicht en als er dan ook nog een kraai op ging zitten was het helemaal mis. Ik gaf de tijd niet meer op tijd aan en zo werd ik afgedankt op een zolder gezet. Ik ben echter niet tevreden met mijn pensioen en ik zou het prettig vinden iets te kunnen doen voor de Oudheidkundige Vereniging in Gorssel. Maar dan moet ik wel weer lopen en dat kan ook, want ik ben nog geheel compleet. Ik zou dus gaarne kennismaken met een handige man of vrouw, die mij weer in elkaar kan zetten en ik zou dan het bekijken waard zijn in de expositie ruimte van de Elf Marken te Almen. Maar ja, wie helpt mij hiermede?

Bent u zo'n specialist, kunstenaar of klusjesman of vrouw wilt u dan eens contact opnemen met het bestuur van de Elf Marken? Ook als u het zelf niet kunt, maar wel zo'n specialist kent, zal het bestuur gaarne dit adres van u ontvangen.

Het oude toren-horloge uit 1911.

NAMEN VAN WEGEN

Blauwedijk

De Blauwedijk is de naam van een weg in Almen die loopt van de Staringweg naar het noorden tot de Bakkersteeg.

Hoe komt men aan deze naam vroeg een inwoner van Almen aan onze redaktie. Hij had hierover navraag gedaan en dat leverde de veronderstelling op dat hier vroeger een blauwververij zou hebben gestaan of dat er de grondstof daarvoor, n.l. Wede, verbouwd zou zijn.

Over blauwververij konden we een boekje inzien dat is uitgegeven in 1984 door de vereniging "Weefkontakt Regio II", een overkoepeling van weefkringen in Zuid-Drenthe, Overijssel en Gelderland. Dit boekje is getiteld "Indigo, vroeger en nu". Hieruit hebben we ten aanzien van de gestelde vraag het volgende opgestoken.

Textiel werd vroeger blauw gemaakt in zogenaamde blauwververijen door een blauwe verfstof. Deze verfstof werd gewonnen uit verschillende plantensoorten zoals b.v.: Wede (isatis tinctoria), een kruisbloemige plant die groeit in gematigde streken, en Indigófera soorten (indigofera tinctoria, lanil, liddica enz.), een vlinderbloemige plant, die vooral groeit in subtropische en tropische streken als o.a. India en Indonesië.

In het verleden waren er vrij veel blauwververijen in Twenthe en de Achterhoek. Het blijkt moeilijk na te gaan wanneer men met deze werkzaamheden als beroepsarbeid is begonnen. De blauwe verfstof uit de wedeplant was hier zeker al lang bekend. In het noorden van Europa werd zelfs al in de ijzertijd (ca. 57 v. Chr.) wol met wede blauw geverfd.

In de vroege middeleeuwen was de ververij

huisarbeid, later werd deze beroepsarbeid. Om de stedelijke industrie te bevorderen was het tijdens de regering van Karel de Ve in Holland verboden om het verven van textiel op het platteland als beroep uit te oefenen.

De indigo verven hebben in de 17e eeuw het wede-blauw als verfstof verdrongen. En eind 17e eeuw tot halverwege de 20e eeuw kwamen textieldrukkers- en ververs in onze omgeving alleen voor in Zutphen en Lochem. In een wat ruimere kring ook in Deventer, Borculo, Groenlo en Hengelo (G).

Hoe lang de naam Blauwedijk reeds bestaat hebben we niet kunnen nagaan. Maar daar in de 17e eeuw wede buiten gebruik raakte als verfstof en bekende blauwververijen bij grotere plaatsen voorkwamen dan Almen, lijkt het ons niet waarschijnlijk dat een blauwververij of de grondstof wede aan de naam Blauwedijk ten grondslag ligt.

Een andere verklaring voor de naam heeft de voorzitter van onze vereniging, en wel de volgende.

De Blauwedijk was in vroeger jaren een bospaadje. Aan weerszijden zal het, gezien de bodemgesteldheid hier en daar ook wel wat drassig zijn geweest, zodat het een soort dijkje was. Dit weggetje werd ook gebruikt als scharrelpaadje door jongelui. Daarbij zou nog wel eens een "blauwtje zijn gelopen". Een vandaar de naam.

Mocht er iemand zijn die nog nader (en eventueel beter) over deze naamgeving kan informeren, dan houdt de redaktie zich hiervoor van harte aanbevolen. De naam heeft er in elk geval toe geleid dat we ons nu ook even in de geschiedenis van het blauwverven hebben verdiept, en al is dit dan geen aangelegenheid geweest in onze eigen gemeente, onze naaste omgeving was er wel bekend mee. En wede zal

vermoedelijk vroeger ook wel in de gemeente zijn verbouwd om te leveren aan Zutphen of Borculo. Maar dat was dan wel tot uiterlijk de eerste helft van de 17e eeuw.

Zeedijk

Zeedijken heb je aan de kust, en in Nederland ook in een stad. Vele van onze lezers zullen niet weten dat ook onze gemeente een Zeedijk rijk is. Een korte weg, tussen Almen en Harfsen. Nog preciezer: een verbinding tussen de Broekstraat en Braakhekkeweg. Vanaf de Broekstraat is het eerste gedeelte verhard, daarna wordt deze dijk een fiets/wandelpad.

Hoe komen we hier aan de naam? Heel eenvoudig zegt onze voorzitter. Vroeger was het water in het broekland vaak zo hoog, dat het hele gebied soms op een zeespiegel leek. En dijken dienden als afscherming en weg. Eén ervan werd de Zeedijk. Andere dijknamen in de buurt zijn o.a. Hazewinkelsdijk, Esveldsdijk en Kapeldijk.

Uit:

AARDRIJKSKUNDIG

W O O R D E N B O E K

DER

N E D E R L A N D E N,

BIJEENGEBRAGT

DOOR

A.J. van der AA,

onder medewerking van eenige Vaderlandsche Geleerden

VIERDE DEEL

E-G.

Te Gorinchem, bij

JACOBUS NOORDUYN.

1843.

GORSSEL, gem. in het graafs. Zutphen, prov. Gelderland, kw., distr., arr. en kant. Zutphen (5 k. d., 8 m. k., 5 s. d.); palende N. aan de Overijsselsche gem. Deventer, Diepenveen en Bathmen, O. aan de gem. Laren en Verwolde, Z. aan Warnsfeld en Zutphen, W. aan den IJssel.

Zij bevat de d. Gorssel en Almen, benevens de buurs. Eefde, Epse en Harfsen, alsmede de heerl. Dorth. Ook vindt men er onderscheidene landhuizen, van welke den Dam, Dorth, Ehze, het Elze, Eschede, Hassink, het Hulze, het Joppe, Ter-Meulen, Rijssel en de Voorst de voornaamste zijn. Zij beslaat eene oppervlakte van 9085 bund., telt 439 h., bewoond door 534 huisgez., uitmakende eene bevolking van ruim 5300 inw., die meest hun bestaan vinden in den landbouw, ook wordt er handel gedreven, hoofdzakelijk in brandhout, waarvan eene aanzienlijke hoeveelheid op den houtwal, bij Dommerholt, te Gorssel, wordt aangevoerd, om aldaar te worden ingescheept.

De IJssel, welke langs deze gem. stroomt, verschaft den inw. eenige uitmuntende weiden, waardoor zij zeer veel boter van de beste soort aan de inw. van de nabijgelegen steden Zutphen en Deventer leveren. Men heeft er 5 windkorenmolens. Vroeger bestond er ook eene verwfabrijk.

Van de Herv., welke hier ongeveer 5100 in getal zijn, maken 1700 de gem. van Gorssel en Almen-Harfsen uit, welke in deze burg. gem. drie kerken hebben, als: eene te Gorssel, eene te Almen en eene te Harfsen, terwijl de overigen te Deventer, Warnsfeld en Bathmen parochiëren.

De R.K., ten getale van 180, onder welke 130 Communicanten, worden tot de stat. van Zutphen gerekend. - De 5 Evang. Luth., welke men er aantreft, behooren tot de gem. van Zutphen.

Men heeft in deze gem. 5 scholen; als: eene te Gorssel, eene te Almen en eene te Epse, welke gezamenlijk, door een gemiddeld getal van 280 leerlingen bezocht worden.

Het d. Gorssel of Gorsel, ligt 1½ u. N. van Zutphen, aan den weg van die stad naar Deventer, en is eene pleisterplaats tusschen die twee steden.

Men telt er in de kom van het d. 80 h. en 600 inw., en met de daartoe behoorende buurs. Eefde en Epse, 239 h. en 1800 inw.

Dit d. komt oudtijds voor onder den naam Coerselloo, d.i. plaats waar een koer- of wachthuis stond; terwijl er nog een bosch bestaat, bekend onder de benaming van Gorsselsche Loo. Voorts zijn er in de meeste marken dezer gem., Heidensche begraafplaatsen opgedolven.

De Herv., die hier 567 in getal zijn, maken de gem. van Gorssel uit, welke tot de klass. en ring van Zutphen behoort. In het jaar 1653 heeft Johannes Sartorius in deze gemeente, die thans een vrij beroep heeft, het leerambt waargenomen. De kerk, van een toren voorzien, doch zonder orgel, is in 1842 aanmerkelijk vergroot. Als een offer van dankerkentenis aan God, voor den zegen eener vijftigjarige echtvereeniging, werd, door den Heer J. Huet en diens echtgenoot W.M. Lebbink, in het jaar 1854 aan deze kerk geschonken, voor de bediening des doops, een prachtig doopbekken; en voor het Avondmaal een schotel, een wijnkan, twee bekers, twee servetten en een keurig tafellaken, waarin geweven de offerande van Abraham. Dit alles, even onbekrompen als smaakvol ingerigt, is gelegd in een sierlijk koffertje, en voorts besloten in eenen ijzeren kist ter waarborging tegen schade en verlies.

De dorpschool wordt gemiddeld door een getal van 90 leerlingen bezocht.

De kermis regelt zich naar de Deventersche, en wordt op eenen Maandag, zes weken later, gehouden.

De voorouders van WIGBOLD MUILMAN, Schrijver van het werk: Der Christenen sterke troost tot maatiginge van hunne droefheid over het afsterven van hunne geloovige vrienden, † in 1746, als emeritus Predikant van 's Gravenhage, hebben te Gorssel gewoond, in een door hen gebouwd huis, den Muil genaamd, het welk door de Spanjaarden is afgebrand.

Toen Don FREDERIK VAN TOLEDO, zoon van den Hertog VAN ALVA, in het jaar 1572, Zutphen ingenomen had en alle de burgers, die hem in handen vielen, om het leven bragt, deed hij er op eenen dag 350 in eenen boomgaard, digt bij dit huis, ophangen.

Op sommiger voorbeeld, om niet in de kerkgebouwen, maar op eene andere daartoe geschikte plaats, begraven te worden, en het bijgeloovig denkbeeld, hetwelk de kerken tot begraafplaatsen bestemde, tegen te gaan, geviel het vier gebroeders ALEXANDER HENDRIK, FREDERIK BENJAMIN, ROBBERT JASPER en ALEXANDER PHILIP VAN DER CAPELLEN, benevens hunnen bloedverwant JOHAN DERK VAN DER CAPELLEN TOT DEN POL, in het jaar 1784, in het open veld, op de Gorsselsche Heide, en niet ver van het maagschappelijk graf, in de kerk van Gorssel gevestigd, eene andere begraafplaats te doen vervaardigen. Nadat de geërfden van de landstreek er in bewilligd hadden, werd deze grafstede, in het jaar 1785, naar de teekening van den Bouwmeester OTTEN HUSLY, in eenen eenvoudigen, doch welvoegelijken smaak, voltooid. Men hing het geslachtswapen der CAPELLEN aan eenen witten naald bij het graf, en deed, in blaauwen steen, het volgende Latijnsche opschrift beitelen:

HOC MONUMENTUM, UT CAPELLENORUM GENTIS
CONDITORIUM ESSET, SIBI SUISQUE POSUERUNT
VIRI ALEX. HEND. FRED. BENJ. ROB. JASP.
ALEX. PHIL. VAN DER CAPELLEN, FRATRES,
ET HILD. ANN. BENTINCK,
JO. D. VAN DER CAPELLEN VIDUA

(d.i. Dit gedenkstuk hebben de gebroeders ALEXANDER HENDRIK, FREDERIK BENJAMIN, ROBBERT JASPER EN ALEXANDER PHILIP VAN DER CAPELLEN, en HILDEGONDA ANNA BENTINCK, weduwe van JOHAN DERK VAN DER CAPELLEN, voor zich en de hunnen opgerigt, ten einde tot familiegraf voor het geslacht van VAN DER CAPELLEN te dienen). Vermits nu de reeds in het jaar 1784 en 1785 ontslapen Johan Derk van der Capellen en diens echtgenoot Hildegonda Anna Bentinck, in den kerkelijken grafkelder te Gorssel waren geplaatst, konden dezen, bij hun afsterven, niet in de nieuwe begraafplaats worden bijgezet, waarom hunne lijken in het volgende jaar, toen het voltooid was, derwaarts werden overgebragt. Ongestoord sluimerden hier die overblijfselen tot den 20 September 1787, toen zeven personen, des avonds omstreeks tien ure, zich uit Zutphen naar deze rustplaats der dooden begaven, den muur der begraafplaats beklommen, met eene bijl het wapen van dit geslacht, hetwelk bekend was als de partij der Patriotten aanklevende, en dat daarom bij hen zoo zeer in haat stond, van den naald hieuwen, en het opschrift poogden te bederven en vernietigen. De gepleegde grafschennis en de geruchten van verdere daarop gemunte woede, bewogen den schoonzoon van Johan Derk van der Capellen, den

Graaf van Rechteren Westerveld, om de twee lijken, op vollen dag, uit deze geschondene, onveilige en bedreigde begraafplaats, naar den familiegrafkelder in de kerk te Gorssel te doen overbrengen. Hiermede scheen de woede tegen dit geschonden gedenkteeken der CAPELLEN bedaard, en bleef zij omtrent een jaar sluimeren; doch toen ontwaakte zij met nieuwe kracht, want, op den 7 Augustus van het jaar 1788, deed men deze begraafplaats, met kruid bezwangerd, in de lucht vliegen, zoo dat er niets meer dan eenige brokstukken en steenen van overbleven. Thans is er van deze tombe niets meer te zien, zijnde op de plaats, waar die gestaan heeft, in het jaar 1832, eene daghuurderswoning gebouwd. Zie voorts GORSSELSCHE-HEIDE.

GORSSELSCHE -LOO, bosch in het graafs. Zutphen, prov. Gelderland, gem. en 15 min. ten W. van Gorssel.

Dit bosch, waarin meest eiken hakhout gevonden wordt, beslaat eene oppervlakte van 4 bund. 15 v.r. 60 v. ell.

GORSSELSCHE-HEIDE, heide in het graafs. Zutphen, prov. Gelderland, gem. en bij het d. Gorssel, eene oppervlakte beslaande van ongeveer 300 bund., welke thans echter meestal is ontgonnen.

Op deze heide was, in het jaar 1796, gedurende onderscheidene weken, een groot kamp van Fransche soldaten opgeslagen, waarover de Generaal Bournonville eenen grooten wapenschouw heeft gehouden. De soldaten hebben destijds de steenen van het gesprongen monument en muurwerk van de begraafplaats der Heeren VAN DER CAPELLEN genomen, en er hier en daar kookplaatsen en schoorsteenen van opgemetseld. Toen was het heideveld nog onverdeeld, loopende er niettemin de openbare weg van Deventer naar Zutphen over.

Naderhand, is het heideveld verdeeld, en heeft sedert een geheel ander voorkomen verkregen.

Den 26 Augustus 1833 werden aldaar, door Koning WILLEM I, de dappere verdedigers der citadel van Antwerpen, nadat zij uit de eervolle krijgsgevangenschap in Frankrijk waren teruggekeerd, in oogenschouw genomen en bedankt; terwijl aan elk hunner eene herinneringsmedaille en aan eenigen ridderorden werden uitgereikt.

Uit de DEVENTER COURANT,

juni 1842

Op de BUITENPLAATS *HASSINK* bij *Gorssel*, zal op den 11den Junij, des nademiddags ten 2 ure onderhands worden aanbesteed:

Het GRAVEN en UITWERPEN van een VIJVER, lang ruim 300 Ellen.

Waarvan het Bestek ter lezing ligt van of smorgens ten 9 ure op gemelde plaats.

Informatiën te bekomen bij den Werkbaas WITHAGEN op genoemde plaats.

De redactiecommissie bestaat uit de leden:
Voorzitter: A. Hoekstra, Pikeursbaan 5, Gorssel
Leden : N. Kuik, het Wilgert 8, Epse
H. Meedendorp, Elfuursweg 22, Gorssel

De vereniging kent leden en begunstigers.
De statuten en het register van leden en begunstigers liggen ter inzage bij de secretaris.
Het lidmaatschap bedraagt f. 25,- per jaar per gezin. Aanmelding voor het lidmaatschap kan geschieden bij de secretaris. Een lid kan zijn lidmaatschap eventueel opzeggen aan het einde van het verenigingsjaar met een opzegtermijn van 4 weken. Het verenigingsjaar loopt van 1 januari - 31 december.
Betaling van lidmaatschapsgeld of giften van begunstigers kan geschieden op de rekening van de vereniging nr. 3014.05.611 bij de Rabobank Almen, of op de postrekening van deze bank nr. 874220.
Ons Markenboek wordt kosteloos aan leden en begunstigers toegezonden. Losse nummers zijn verkrijgbaar bij de secretaris à f. 10,- per nummer.
Publicatie of overname van artikelen, geheel of gedeeltelijk, is alleen toegestaan met schriftelijke toestemming van de voorzitter van de redactiecommissie.
Gelieve bijdragen aan Ons Markenboek te zenden aan een der leden van de redactiecommissie, getypt, met grote regelafstand, en op één zijde van het papier, zo mogelijk met foto's. Men wordt verzocht zowel de naam van de schrijver als de bronnen, waaruit men geput heeft, te vermelden. Gewezen wordt op mogelijke auteursrechten bij het overnemen van artikelen uit bladen, tijdschriften etc., of gedeelten van boeken.
Getracht zal worden Ons Markenboek 4 x per jaar te doen verschijnen.